

TEKS PENGGULUNGAN PERBAHASAN LKAN BIL 2 2026
MESYUARAT KETIGA, PENGGAL KELIMA,
PARLIMEN KELIMA BELAS (TAHUN 2026)
DEWAN RAKYAT

KEMENTERIAN KERJA RAYA
7 OKTOBER 2026 (RABU)

Salam Malaysia Madani. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua,

2. Terlebih dahulu saya ingin mengambil kesempatan ini untuk mengucapkan terima kasih kepada **semua Ahli Yang Berhormat** yang telah mengambil bahagian dalam sesi perbahasan Laporan Ketua Audit Negara Bilangan 2 Tahun 2026 yang berkisarkan teguran Audit kepada Kementerian Kerja Raya (KKR).

3. Tuan Yang Dipertua, sebelum saya meneruskan kepada menjawab isu-isu yang dibangkitkan oleh Ahli Yang Berhormat, izinkan saya memohon sedikit ruang terlebih dahulu untuk memberikan penjelasan berkaitan isu-isu yang telah dibangkitkan di dalam Laporan Ketua Audit Negara, KKR mengambil maklum, berterima kasih atas teguran yang diberikan dan turut memberikan maklum balas sewajarnya berhubung laporan berkenaan.

Saya turut berada di dalam Dewan ini sejak isu pertama dibahaskan oleh Yang Berhormat Kota Belud dan terus mengikuti dengan teliti segala isu yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat seterusnya.

Sehubungan itu, penjelasan yang akan saya sampaikan ini pada saya, sangat penting, agar KKR dapat berkongsi tindakan proaktif yang telah, sedang dan akan diambil melalui pelbagai langkah dan strategi bagi menyelesaikan masalah yang disebutkan serta melaksanakan penambahbaikan berterusan dari semasa ke semasa bagi mengatasi kelemahan serta mencari kaedah yang terbaik supaya kekurangan ini tidak berulang lagi di masa hadapan.

Dalam masa yang sama, saya turut menolak segala andaian bahawa tiada penambahbaikan yang telah dibuat dan mengharapkan penjelasan saya sebentar lagi akan turut merangkumkan jawapan kepada segala persoalan yang dibangkitkan oleh Ahli Yang Berhormat dalam masa yang sama.

Saya juga memohon maaf sekiranya tidak berkesempatan menjawab semua isu yang dibangkitkan dan izinkan saya supaya menjawab secara bertulis segala isu yang telah dibangkitkan di dalam dewan yang mulia ini sebentar tadi.

Terima kasih Yang Di Pertua.

Tuan Yang di-Pertua,

4. Secara keseluruhannya, Kementerian Kerja Raya mengambil serius teguran yang dibangkitkan dalam Laporan Ketua Audit Negara dan sentiasa memastikan tindakan pembetulan serta tindakan susulan dilaksanakan secara berterusan.
5. Kementerian akan terus memperkukuh pemantauan terhadap pengurusan ABT, termasuk mempercepatkan proses memuktamadkan tuntutan kos pengalihan utiliti serta memastikan laporan ABT dibuat dengan tepat dan teratur.
6. Kementerian juga akan terus melaksanakan sesi libat urus dengan pihak-pihak berkepentingan bagi memastikan perkara yang masih dalam tindakan dapat diselesaikan dan memastikan kepentingan Kerajaan terus terpelihara.

PENGURUSAN PROJEK LEBUHRAYA PAN BORNEO SABAH

FASA 1

7. Secara objektifnya, pelaksanaan projek ini merupakan inisiatif strategik Kerajaan Persekutuan untuk menambah baik jaringan jalan raya Persekutuan sedia ada bagi kepentingan pengguna jalan raya sekaligus untuk dinikmati oleh rakyat Sabah.

Tuan Yang di-Pertua,

8. Pelaksanaan Projek LPB Sabah telah dimulakan berlandaskan kepada **keputusan Majlis Ekonomi pada 24 Ogos 2015** yang bersetuju mengguna pakai model **Rakan Pelaksana Projek atau *Project Delivery Partner (PDP)***. Seterusnya, Mesyuarat Jemaah Menteri pada 23 Oktober 2015 telah membenarkan pelaksanaan Fasa 1 projek ini, yang merangkumi jajaran sepanjang kira-kira **706 kilometer**. Melalui Perjanjian PDP yang dimeterai pada **11 April 2016** antara Kerajaan Persekutuan, Kerajaan Negeri Sabah dan syarikat *Borneo Highway PDP Sdn. Bhd.* (BHPSB). Pihak BHPSB telah dilantik untuk mengurus dan melaksanakan pembangunan projek Fasa 1 yang merangkumi 35 pakej kerja.

9. Namun begitu, Tuan Yang di-Pertua, susulan penjajaran semula dan kajian ke atas projek-projek mega Kerajaan **pada tahun 2018**, Jemaah Menteri pada 19 Disember 2018 telah bersetuju secara prinsip untuk **menamatkan Perjanjian PDP** tersebut atas dasar kepentingan nasional (*Termination on National Interest*).

10. Pada **24 Julai 2020**, Jemaah Menteri telah menimbang semula cadangan pelaksanaan Projek LPB Sabah dan bersetuju dengan anggaran keseluruhan kos pelaksanaan bagi **15 pakej kerja LPB Sabah Fasa 1 sebanyak RM10.491 bilion**. Selepas perjanjian PDP ditamatkan, Kerajaan Persekutuan telah menandatangani kontrak baharu dengan 15 kontraktor pakej kerja (Fasa 1A) bagi meneruskan pelaksanaan projek secara konvensional **pada tahun 2021**. 11 *Work Package Contractor* (WPC) dilantik semula, tiga (3) WPC melalui proses tender dan satu (1) WPC ditender semula.

11. Untuk makluman Ahli Dewan, **Projek LPB Sabah Fasa 1** ini terdiri daripada **35 pakej kerja** dan dibahagikan kepada **tiga (3) butiran projek** iaitu **LPB Fasa 1A** (15 pakej) , **Pakej Kerja WP09** (1 pakej) dan **Fasa 1B** (19 pakej). 15 kontraktor pakej kerja (Fasa 1A) dilantik secara konvensional pada tahun **2021** manakala baki 20 lagi kontraktor pakej kerja (WP09 dan Fasa 1B) telah dilantik di antara bulan **Februari 2024 sehingga Januari 2026**. Pakej di bawah butiran WP09 dan Fasa 1B diluluskan secara berperingkat dalam RMKe-12 berdasarkan kepada kemampuan kewangan Kerajaan pada waktu itu.

Tuan Yang di-Pertua,

12. Berdasarkan kepada Laporan Ketua Audit Negara, terdapat **13 penemuan yang berkaitan dengan Projek LPB Sabah** yang berkaitan dengan Kelewatan Penyiapan Projek, Pengurusan Projek, serta Ketidakpatuhan Perundangan, Peraturan dan Garis Panduan seperti berikut:

- Kelewatan Penyiapan Keseluruhan Projek LPB Sabah Fasa 1;
- Peningkatan Kos Siling Projek Fasa 1A (15 Pakej Kerja);
- Kelemahan Perancangan Projek – Tapak Projek Tidak Disediakan Sepenuhnya Sebelum Projek Dimulakan;
- Kelemahan Pelaksanaan Projek – Tiada Kemajuan Fizikal bagi Perubahan Reka Bentuk – WP01 dan WP02;
- Kelemahan Pelaksanaan Projek – Status Penyiapan Baki Kerja – WP04 dan WP10;
- Pemantauan Melalui Sistem Maklumat Projek Tidak Berkesan;
- Nilai Arahan Perubahan Kerja Melebihi Had yang Ditetapkan Tidak Diangkat untuk Kelulusan Kementerian Kewangan;
- Tuntutan Pengalihan Utiliti bagi Pakej Kerja Siap Lewat;

- Kerja dimulakan sebelum Laporan *Environmental Impact Assessment* (EIA) diluluskan;
- Penyediaan *Bill of Quantity* (BQ) terhadap item Kerja Awalan;
- Dokumen kontrak lewat disempurnakan;
- Penetapan Klausula Had Kelulusan Arahan Perubahan Kerja (APK); dan
- Pentadbiran Kontrak Perkhidmatan Sistem Maklumat Projek LPB Sabah Fasa 1A.

13. Pihak Kementerian menghargai segala dapatan yang terkandung di dalam Laporan Jabatan Audit Negara (JAN) tersebut. Penemuan–penemuan ini secara tidak langsung memberi peluang kepada Kementerian untuk membuat penambahbaikan ke atas Projek LPB Sabah sekaligus sebagai *Lesson Learnt* kepada projek–projek Pembangunan Kerajaan Persekutuan yang lain. Namun terdapat beberapa perkara yang pihak Kementerian ingin menjelaskan kepada Dewan yang mulia ini.

Kelewatan Penyiapan Keseluruhan Projek LPB Sabah Fasa 1

14. Sebagaimana saya nyatakan tadi, Projek LPB Sabah Fasa 1 dengan **35 pakej kerja** terbahagi kepada Fasa 1A, Pakej Kerja WP09 dan Fasa 1B. Sehingga 25 Ogos 2026, **empat (4) pakej** disiapkan dan baki 31 pakej kerja lagi dengan status kemajuan fizikal **89.01%** bagi Fasa 1A, 37.58% bagi WP09 dan 23.96% bagi Fasa 1B.

15. Pelbagai tindakan intervensi dan proaktif telah dilaksanakan oleh pihak KKR bagi memastikan penambahbaikan ke atas Projek LPB Sabah. Antara tindakan-tindakan tersebut adalah;

- a) Mewujudkan **Mesyuarat Jawatankuasa Pemandu (*taskforce*)** bermula November 2024. Mesyuarat ini dipengerusikan secara bersama oleh Ketua Setiausaha KKR dan Setiausaha Tetap KKR Sabah. Mesyuarat *task force* ini telah bersidang sebanyak dua (2) kali pada tahun 2024, 11 kali tahun 2025 dan sehingga kini 9 kali telah diadakan dalam tahun 2026. Saya sendiri telah mempengerusikan Mesyuarat *Task Force* ini sebanyak dua (2) kali.
- b) Selain itu, **Program Turun Padang (TurPa)** oleh Pengurusan Tertinggi Kementerian juga diadakan bagi memastikan prestasi di tapak bukan sekadar pelaporan di atas kertas dan meja mesyuarat. Program TurPa ini diadakan bagi memastikan isu-isu di tapak dapat diselesaikan segera dengan pihak yang terlibat seperti Jabatan Tanah dan Ukur (JTU) Sabah dan syarikat penyedia perkhidmatan utiliti. Program TurPa telah diadakan

sebanyak tiga (3) kali oleh YB Menteri bersama KSU, dua (2) kali oleh YB Timbalan Menteri dan enam (6) kali oleh KSU bersama pasukan pelaksana projek semenjak tahun 2024.

- c) KKR turut melaksanakan **Program Kolaborasi Strategik Kerja Raya Malaysia** bermula Februari 2025 di Sarawak manakala pada tahun ini telah dianjurkan pada Julai 2026 di Sabah. Program tahunan ini dihadiri oleh peserta daripada KKR, JKR Malaysia, JKR Sabah dan JKR Sarawak. Program ini diadakan bertujuan untuk membincangkan isu utama serta hala tuju pembangunan infrastruktur negara. Pengisian program memfokuskan kepada amalan terbaik projek terutamanya projek mega nasional, serta kepentingan integrasi digital dalam penyelenggaraan aset demi keselamatan rakyat. Program ini merupakan usaha Kementerian untuk meningkatkan kapasiti pegawai.

Tuan Yang di-Pertua,

16. Terdapat pelbagai faktor yang menyebabkan kelewatan penyiapan Projek LPB Sabah di antaranya adalah seperti berikut:

a) Perubahan Kaedah Pelaksanaan Projek daripada secara PDP kepada Konvensional

Projek LPB Sabah telah diambil alih pelaksanaannya secara konvensional setelah pelaksanaan secara **PDP ditamatkan** berkuatkuasa pada **22 September 2019**. Penamatan ini menyebabkan kelewatan dalam pelaksanaan projek yang melibatkan proses-proses perolehan lain yang perlu dipatuhi.

Secara keseluruhan, **15 kontraktor bagi pakej kerja LPB Sabah Fasa 1A hanya selesai dianugerahkan pada tahun 2021;**

b) Pandemik Covid-19

Projek mega ini juga tidak terkecuali daripada kesan penularan pandemik Covid-19 yang melanda dunia. Pelbagai langkah telah diambil Kerajaan untuk menangani isu ini termasuk menguatkuasakan Perintah Kawalan Pergerakan (PKP) bermula pada 18 Mac 2020. Penularan pandemik dan pelaksanaan **PKP telah memberi kesan** terhadap sektor pembangunan dan projek pembinaan di Malaysia termasuk projek LPB Sabah ini seperti kelewatan projek, kekurangan tenaga kerja dan bahan mentah, serta gangguan rantai bekalan dan logistik.

c) Isu Pengambilan Balik Tanah:

Kapasiti Jabatan Tanah dan Ukur (JTU) Sabah yang hanya mempunyai **tujuh (7) orang jurunilai** bagi kerja-kerja penilaian di seluruh negeri Sabah.

d) Pengalihan Utiliti:

Kesediaan syarikat utiliti untuk kerja-kerja pengalihan dan pemasangan utiliti telah menyumbang kepada kelewatan kerja - kerja di tapak. Terdapat juga utiliti yang tidak dapat dialihkan disebabkan isu pengambilan balik tanah belum selesai.

e) Prestasi Kontraktor:

Pihak Kementerian telah mengenal pasti prestasi kontraktor yang kurang memuaskan sebagai salah satu punca kelewatan. Pegawai-pegawai JKR Sabah diarahkan untuk sentiasa membuat semakan di tapak, membuat semakan terperinci terhadap diari harian, menjalankan pelarasan antara pihak yang terlibat serta memastikan pelan pemulihan (*recovery plan*) yang dipersetujui dipatuhi sepenuhnya oleh pihak kontraktor.

17. Pihak Kementerian memandang serius akan isu kelewatan projek LPB Sabah Fasa 1A. Manakala bagi Fasa 1B yang bermula pada April hingga Oktober 2024, Kementerian dan JKR Sabah sentiasa memantau rapat dalam memastikan projek dapat dilaksanakan dalam tempoh dan kos yang telah ditetapkan.

18. Langkah-langkah penambahbaikan dilaksanakan juga di peringkat negeri. Pihak JKR Sabah, JTU Sabah dan PBT yang terlibat telah mengadakan mesyuarat penyelarasan bulanan bagi memastikan isu pengambilan balik tanah diselesaikan dengan segera. Pihak JTU Sabah juga telah mengarahkan agar kerja-kerja di tapak boleh dimulakan selaras dengan tatacara pengurusan tanah negeri bagi lot-lot yang telah menerima tawaran supaya isu ketersediaan tapak ini dapat diminimumkan.

Tuan Yang di-Pertua,

19. Pihak Kementerian mengenal pasti beberapa kelemahan di peringkat pelaksanaan projek ini yang menyebabkan ketidakpatuhan kepada peraturan, perundangan dan garis panduan sedia ada. Sehubungan dengan itu, beberapa langkah penambahbaikan telah diambil seperti berikut:

- a) Mesyuarat Jawatankuasa Pemandu Projek Lebuhraya Pan Borneo Sabah setiap bulan yang dipengerusikan bersama oleh Ketua Setiausaha KKR Malaysia dan Setiausaha Tetap KKRU Sabah. Lanjutan daripada perjumpaan KSU KKR dengan Ketua Menteri Sabah pada 4 September 2026, Ketua Menteri Sabah mengesyorkan agar Mesyuarat Jawatankuasa Pemandu ini dipengerusikan secara bersama oleh KSU KKR dan Setiausaha Kerajaan Negeri Sabah bagi meningkatkan keberkesanan

pelaksanaan projek terutama dalam menguruskan agensi Kerajaan Negeri yang terlibat.

- b) Mesyuarat Khas Lebuhraya Pan Borneo di Peringkat Negeri Sabah yang dipengerusikan oleh Setiausaha Kerajaan Negeri Sabah bagi menyelaraskan isu-isu di antara agensi di negeri;
- c) Program Turun Padang (TurPa) oleh YB Menteri, YB Timbalan Menteri dan Ketua Setiausaha KKR dan juga Pegawai-pegawai Kanan;
- d) Program Kolaborasi di antara Kementerian Kerja Raya Malaysia, JKR Sabah dan JKR Sarawak yang telah diadakan sebanyak 2 kali - Februari 2025 dan Julai 2026 antara Kementerian Kerja Raya Malaysia, Jabatan Kerja Raya Sabah dan Jabatan Kerja Raya Sarawak yang bertujuan untuk meningkatkan kapasiti pegawai; dan
- e) Kementerian juga telah mengambil tindakan dengan memastikan semua pegawai yang terlibat mendapatkan latihan dan kursus pengurusan dan pentadbiran kontrak bersama pihak CIDB dan CREATE serta penempatan sementara (*attachment*) di agensi – agensi bawah Kementerian Kerja Raya Malaysia dan juga syarikat swasta seperti Gamuda Berhad. Hal ini bagi menambah baik sistem penyampaian perkhidmatan terutamanya dari aspek pengurusan dan pentadbiran kontrak.

20. Hasil usaha-usaha yang telah dilaksanakan antara pihak Kementerian dan Kerajaan Negeri Sabah telah memberikan kesan positif kepada kemajuan projek secara keseluruhan.

PENUTUP

21. Dengan ini, sekian sahaja ucapan penggulungan saya mengenai teguran audit berkaitan KKR. Segala cadangan akan diambil perhatian yang sewajarnya oleh pihak Kementerian.

Sekian, terima kasih.

